

**ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ТА
ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ
ЧИ ПРЕКУРСОРІВ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ**

Микола Олександрович ЮР'ЄВ,

*аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Одним із характерних наслідків сучасних глобалізаційних процесів є розширення масштабів криміналізації суспільних відносин як у межах окремих держав, так і на міжнародному рівні [1]. Особливу небезпеку в цьому контексті становить діяльність організованих груп і злочинних організацій, пов'язана з незаконним переміщенням через державний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Контрабанда зазначених речовин, будучи складовою транснаціонального незаконного наркообігу, характеризується складною структурою злочинної діяльності, розподілом функцій між її учасниками, використанням конспіративних способів переміщення заборонених речовин та залученням корумпованих зв'язків, що істотно ускладнює процес її виявлення і розслідування.

Проблематика організації взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із діяльністю організованих груп та злочинних організацій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, зберігає особливу актуальність. Це зумовлено, передусім, різноманітністю форм і способів злочинної діяльності, її нерідко транснаціональним характером, постійними змінами організаційної структури правоохоронних органів, удосконаленням законодавства, появою нових процесуальних та оперативних можливостей, а також недостатньою узгодженістю дій окремих суб'єктів. Додатковими чинниками, які негативно впливають на ефективність розслідування, є відомча відокремленість правоохоронних структур, недостатній рівень професійної підготовки окремих працівників та проблеми координації діяльності навіть у межах одного відомства [2, с. 663].

Основне призначення взаємодії суб'єктів, залучених до протидії злочинності, полягає у забезпеченні своєчасного виявлення та припинення кримінально протиправної діяльності, створенні належних організаційних умов для її повного, всебічного й об'єктивного розслідування, встановленні причетних осіб, притягненні їх до передбаченої законом відповідальності, відшкодуванні заподіяної шкоди та поновленні порушених прав і законних інтересів громадян [3]. Водночас у кримінальних провадженнях щодо контрабанди наркотичних засобів така взаємодія має здійснюватися з урахуванням специфіки

злочинної діяльності організованих груп, необхідності одночасного виконання значної кількості процесуальних та оперативно-розшукових завдань, а також можливого виходу злочинної діяльності за межі юрисдикції України.

Залежно від територіального та організаційного рівня співробітництво у сфері протидії злочинності доцільно розглядати як таке, що реалізується на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях. Внутрішньодержавний рівень охоплює взаємодію між органами та підрозділами правоохоронної системи України, діяльність яких спрямована на виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень відповідно до національного законодавства. Міжнародний рівень передбачає співробітництво компетентних органів України з відповідними органами іноземних держав, міжнародними організаціями та спеціалізованими інституціями, діяльність яких пов'язана із протидією транснаціональній організованій злочинності та незаконному обігу наркотиків. Особливого значення у цьому напрямі набуває співпраця з Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерполом) та Управлінням ООН з наркотиків і злочинності [4, с. 95].

У процесі виявлення та розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, що вчиняється організованими групами, слідчий та працівники оперативних підрозділів Національної поліції України змушені координувати діяльність із широким колом інших суб'єктів. Така необхідність обумовлена складністю механізму вчинення зазначених кримінальних правопорушень, необхідністю оперативного отримання інформації про учасників злочинної діяльності, встановлення каналів переміщення наркотичних засобів, місць їх зберігання, способів маскування та інших обставин, що мають значення для розслідування.

Особливого значення взаємодія набуває під час проведення комплексних оперативно-профілактичних заходів, спрямованих на виявлення та припинення незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. У межах такої діяльності оперативні працівники взаємодіють зі слідчими, працівниками інших оперативних служб, експертно-криміналістичних підрозділів та іншими уповноваженими суб'єктами [1]. Процесуальними формами взаємодії слідчого з оперативними підрозділами є, зокрема, надання слідчим доручень щодо проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; залучення працівників оперативних підрозділів до забезпечення проведення таких дій; виконання оперативними підрозділами доручень щодо здійснення окремих заходів забезпечення кримінального провадження; встановлення місцезнаходження підозрюваного, який переховується від органів досудового розслідування та суду і оголошений у розшук [5, с. 17].

Водночас ефективність розслідування значною мірою залежить не лише від передбачених кримінальним процесуальним законодавством

форм взаємодії, а й від належної організації непроцесуального співробітництва. До таких форм можна віднести систематичний обмін інформацією, спільне обговорення результатів проведених заходів, узгодження позицій щодо подальших напрямів розслідування, спільне планування процесуальних та оперативних заходів, а також координацію дій під час реалізації отриманої оперативної інформації [5, с. 19]. Особливо важливим є забезпечення безперервного інформаційного обміну між слідчим і працівниками оперативних підрозділів, оскільки несвоєчасне передавання відомостей може призвести до втрати можливості встановити місцезнаходження наркотичних засобів, затримати учасників організованої групи або зафіксувати інші важливі обставини кримінального правопорушення.

Специфіка контрабанди наркотичних засобів організованими групами зумовлює необхідність залучення до розслідування не лише органів Національної поліції України, а й інших державних органів та установ. Важливим напрямом такої взаємодії є встановлення фінансової складової діяльності організованих груп. Під час розслідування контрабанди наркотичних засобів необхідно встановлювати не лише безпосередніх виконавців їх переміщення через державний кордон, а й організаторів, фінансових посередників, осіб, які забезпечують придбання, транспортування, зберігання та збут наркотичних засобів, а також джерела фінансування відповідної злочинної діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває взаємодія з органами фінансового моніторингу та іншими суб'єктами, які можуть сприяти встановленню руху коштів і виявленню активів, пов'язаних із незаконною діяльністю [2, с. 568].

Окреме місце посідає взаємодія слідчого та оперативних підрозділів із експертно-криміналістичними установами. Під час розслідування контрабанди наркотичних засобів виникає потреба у проведенні експертиз та досліджень, спрямованих на встановлення виду, властивостей, кількості та інших характеристик вилучених речовин, а також дослідженні слідів, документів, електронних носіїв інформації та інших об'єктів. Тому своєчасне залучення спеціалістів і належна координація їх роботи зі слідчим та оперативними працівниками сприяють більш ефективному встановленню обставин кримінального правопорушення.

Значну роль у розслідуванні контрабанди наркотичних засобів відіграє також міжнародне співробітництво. Транснаціональний характер діяльності організованих груп часто передбачає перебування окремих її учасників, організаторів, фінансових посередників або постачальників за межами України. Крім того, наркотичні засоби можуть переміщуватися через територію декількох держав, а окремі елементи злочинної діяльності – здійснюватися в різних юрисдикціях. За таких умов ефективне розслідування неможливе без своєчасного отримання інформації від компетентних органів інших держав та використання передбачених міжнародним правом механізмів співробітництва [4, с. 99].

Отже, взаємодія слідчого з оперативними та іншими суб'єктами під час розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, що вчиняється організованими групами, має комплексний і багаторівневий характер. Її ефективність визначається чітким розмежуванням компетенції суб'єктів, своєчасним обміном інформацією, узгодженим плануванням процесуальних та оперативних заходів, належною координацією дій і дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства. На внутрішньодержавному рівні така взаємодія охоплює співробітництво слідчих і оперативних підрозділів Національної поліції з органами прокуратури, кіберполіцією, експертними установами, прикордонними та митними органами, Службою безпеки України, Бюро економічної безпеки України, фінансовими та іншими компетентними суб'єктами. На міжнародному рівні вона передбачає співробітництво з правоохоронними органами іноземних держав, Інтерполом, Європолем та іншими міжнародними інституціями. Саме поєднання зазначених напрямів взаємодії створює організаційні передумови для своєчасного виявлення всіх учасників організованої злочинної діяльності, встановлення каналів контрабанди наркотичних засобів та забезпечення ефективного розслідування відповідних кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Краснов О. Транснаціональна організована злочинність: риси та напрями протидії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_3_11
2. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Жаровська Г. П. Міжнародно-правові засади боротьби з транснаціональною злочинністю: проблеми і перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2014. № 6. С. 90–100.
5. Бойко О. П., Кобзар О. Ф., Рогальська В. В., Черняк Н. П. Організація взаємодії підрозділів Національної поліції під час проведення досудового розслідування: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2017. 84 с.